

РАЗВИВАНЕ НА КОМУНИКАТИВНАТА КОМПЕТЕНТНОСТ ЧРЕЗ ИНТЕРАКТИВНИ МЕТОДИ (РАБОТА ПО ПРОЕКТ) В ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК V – VII КЛАС

Десислава Нейкова

*Софийски университет „Св. Климент Охридски“
32. СОУ „Климент Охридски“ – София*

Резюме. Предлагаият кратък текст разглежда понятието интерактивни методи, като ги вписва в контекста на обучението по български език и литература в прогимназиален етап (V – VII клас). Предложени са модели за работа, при които се наблюдава доколко е ефективно взаимодействието между участниците в педагогическата комуникация, в която се прилагат различни педагогически практики.

Keywords: interactive methods, skills, communicative competence, teamwork, Bulgarian language learning

Приложението на интерактивните методи на преподаване е ключов проблем за теорията и практиката на езиковото обучение в последните десетилетия. В българското средно училище тези методи най-често се обвързват с идеята за представяне на нови стратегии в обучението по български език. Настоящият текст се опитва да предложи разбиране за това какво представляват интерактивните методи и как те подпомагат формирането на комуникативна компетентност на учениците в прогимназиален етап в обучението по български език и литература.

Интеракционализмът е направление в съвременната социална психология и педагогика, което се базира на концепциите на американския социолог Дж. Мийд (по Kashlev, 2004)¹. Понятието „интеракция“ (interaction) означава „взаимодействие и взаимовлияние между хора в процеса на общуването им“². (Desev, 1999). Обвързва се с идеята за диалог, за сътрудничество в училищното пространство, за формите на общуване в педагогическата практика. Изследвайки съвременните и класическите форми на обучението, проф. Е. Герганов систематизира наблюденията си относно силните и слабите страни на тези методи и споделя, че чрез тях учениците имат възможност да изграж-

дат активни междуличностни отношения, макар че се изискват ресурси, които невинаги могат да се осъществят веднага в българското училище (Gerganov)³⁾.

Интерактивните методи позволяват на учениците да взаимодействат помежду си, а интерактивно обучение е това, което е построено върху активно взаимодействие. За тази форма на организация на педагогическия процес са съществени и познавателната, и комуникативната дейност. От ключово значение е собственият опит на учениците, като целта е неговото постоянно актуализиране в педагогическата практика, за да се постигнат равнища на социализация на ученика. Използването на интерактивни методи в обучението изисква моделиране на жизнени ситуации, съвместно решаване на даден проблем, работа с проблемно ориентирани задачи и с казуси.

Съществува многообразие от теоретични употреби и назовавания на явлениято – активни методи, интерактивна техника и стратегии, кооперативни форми на учене.

Според изследователите „интерактивни са методите, основани на едновременно получаване на знания, формирането на умения и изграждането на нагласи чрез поставянето на учениците в ситуации, в които могат да си взаимодействат“ (Valchev, 2004)⁴⁾.

Позицията на В. Гюрова, В. Божилова, Гр. Дерменджиева и С. Върбанова е свързана с това, че терминологичната неяснота определя интерактивните практики както като методи, така и като техники. Те се разграничават според целите, за които се прилагат, и времето, необходимо за тяхното планиране и реализиране. Уточнява се обстоятелството, че „методът е начин на действие или дейност за постигане на определена цел (...), а техниката може да бъде самостоятелна дейност“ (Gyurova et all, 2006)⁵⁾.

Независимо от многообразието на посочените определения общото, което ги свързва, е, че интерактивните методи подпомагат развитието на критическото мислене, стимулират изграждането на компетентности и развитието на личността. В процеса на обучение учениците могат да споделят идеи и мисли, да се провокира откритост, да се получава релевантна информация за обсъждания проблем.

В психологическата наука взаимодействията се класифицират на два вида – кооперация (сътрудничество) и конкуренция (конфликт). И двата вида взаимодействия се реализират чрез общуването – съвместна дейност на участниците в комуникативната ситуация. При него се наблюдава обмяна на информация, формират се норми на поведение, ценности, провокира развитие на критическо мислене. Процес, който постоянно се развива според целите на комуникативната ситуация.

За да бъде интерактивно обучението по български език, е от определящо значение в основата на педагогическото общуване да стои сътрудничеството (кооперацията), а не конкуренцията. В сферата на образователния процес това се постига чрез съвременни практики – различни форми на организация на учебния час, използване на информационни технологии, които провокират

учениците да бъдат активни в педагогическото взаимодействие. Те се приемат „като модели, които преобразуват характера на обучението, структурата на взаимодействията между субектите, както и техните позиции в хода на процеса на обучение“⁽⁶⁾ (Klarin, 1995). Според автора „иновацията не е всяка новост, а само тези изменения, които са съществени и се съпровождат от промени в цялостния образ на описаната като необходима дейност и в стила на педагогическото мислене“⁽⁷⁾. Засилените промени в образователния контекст налагат конструирането на нов модел на преподаване/учене, който предполага „преминаване от комуникативно към интерактивно обучение“ (Krastanova)⁽⁸⁾.

Създаването на интерактивна образователна среда се очаква да повиши качеството на учебния процес, като знанията се овладяват в резултат на самостоятелно познание, споделено чрез речевите умения на общуващите. Насоките за промяна се свързват с приложението на прагматичноориентирани стратегии, осигуряващи ефективно общуване в класната стая. Стремешът е към усвояване на знания и ценности по пътя на взаимодействие между общуващите, за да може комуникацията между тях да спомогне и за социализацията им.

В съвременните методики се поставя акцент върху разширяване на обхвата на компетентностите на учениците – интеркултурна, гражданска, социална и др., върху създаването на модел за работа, ориентиран към целенасочено обучение спрямо интересите на учениците в група, техните потребности и желания, а преподавателят не е ментор, а фасилитатор.

Ключовите компетентности за учене през целия живот позволяват да се открие близост с представеното като изискване за знания, умения и отношения в Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО). В него са открити три области на компетентност в учебната програма по български език за V – VI клас – социокултурна, езикова и комуникативна. В учебните програми по български език за V и VI клас компетентността се разбира като очакван резултат в края на съответния клас и се предполага, че учениците овладяват „базисни знания, умения и отношения, които са предпоставка за запознаването им със системата на съвременния български книжовен език и за развитие на техните комуникативни възможности. Като комуникативни се определят компетентностите на учениците да възприемат и да създават различни текстове в устното и писменото общуване“⁽⁹⁾. Предвижда се усъвършенстване на уменията за уместно използване на формулите на речевия етикет, разбиране на смисъла на текста при слушане и при четене с определена комуникативна цел. Промяната в нормативната документация и учебното съдържание не е достатъчна за превръщането на съвременния учебен процес в по-ефективен. Все още липсва единна система от операционализирани дейности и инструментариум, която да бъде предложена на педагозите при пряката им работа с учениците.

В сега действащата нормативна уредба ключов документ е приетата Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността.

Според доклад на Европейската комисия по Конвергентната програма за 2012 – 2015 г. процентът на хората с трудности при четене у нас е най-високият в Европейския съюз. Неграмотните български граждани вече са между 50 – 60%. По официални данни 41% от лицата до 16 години са неграмотни (за сравнение, във Финландия този процент е 8,1%). Социалното министерство посочва, че близо 70% от хората без работа у нас са напълно неграмотни. Българският език е чужд за голяма част от българските ученици.

От съществено значение за качествено обучение по български език е то да осигурява постигане на високи равнища на грамотност по съвременен български книжовен език.

В зависимост от функциите, целите и възрастовите групи, с които се свързва, за целите на настоящата статия се различават следните видове грамотност: базова грамотност¹⁰⁾, функционална грамотност¹¹⁾, мултифункционална грамотност¹²⁾.

Обучението по български език V – VII клас развива компетентности на различни равнища – повишаване на езиковата компетентност (изгражда се усет към правилния изказ чрез различни подходи), на грамотността по четене (изследвана в Международната програма за оценяване на учениците – PISA), на социалните и творческите умения на обучаваните, на способността за управление на взаимодействието и вземане на решения, на уменията за работа в екип и толерантно сътрудничество.

Използването на интерактивни методи в обучението по български език е средство да се постигат тези очаквани резултати, значими за реализацията на пазара на труда. В Наредба №6 от 11 август 2016 г. за усвояване на българския книжовен език се подчертава, че „Официалният език в системата на предучилищното и училищното образование е българският“, чл.3.(1), а в чл.4 (2) е отбелязано, че „на децата и учениците се осигуряват условия за усвояване на българския книжовен език в институциите в системата на предучилищното и училищното образование...“. Несъмнено е, че подготовката за изграждане на умения за живот не отменя изискването да се владее книжовният български език. Равнопоставеността при овладяването на речеви актове чрез обучението на и по български език подпомага и изграждането на социокултурната и комуникативната компетентност на учениците, необходима им за ефективното справяне с предизвикателствата на пазара на труда и за професионалната им реализация¹³⁾. Въпреки регламентираното от закона отдавна е констатирана тенденция към все по-слабо познаване на книжовната норма на съвременния български език. Причините имат разностранен характер, но що се отнася до задачите на училището, интерактивните методи в уроците по български език пораждат оптимални условия за насочване на педагогическия процес към личността на ученика и неговите интереси с цел повишаване на равнищата на различните форми на грамотност.

За нуждите на изложението разглеждаме работата върху проекти като реализация на интерактивните методи в часа по български език. Работата по проект е практика, която спомага за достъпното овладяване на нормите на езика. Разширява се познанието за езика като средство за общуване.

Умението да се разработват ефективни проекти в обучението по български език, е важна предпоставка за формирането и развитието на целевата група ученици. По своята същност проектът представлява решение на конкретен проблем.

Заниманията се реализират чрез индивидуални или групови форми на взаимодействие, т.е. по-малко на брой ученици, обединени от сходни интереси, провокират ученика да осмисля решения на поставени задачи, като участва активно в учебния процес, сам да коригира допуснати езикови грешки в устно и писмено общуване, да осъзнае познавателното си равнище в актуалния момент и да планира стъпки за неговото подобряване. При работа върху текст всеки от участниците е мотивиран да извлича съществена информация от него; да разграничава факт от мнение, аргумент – от теза и др. Обучаващите се попадат в разнообразни речеве ситуации и като прилагат различни когнитивни техники, да достигнат до решения, които биха могли да използват в реални всекидневни практики.

Мотивацията на учениците да се обучават чрез проект, е резултат от факта, че такъв тип дейност създава условия за избор на теми, по които да се работи; чрез участието на учениците се определят собствените им интереси и начинът, по който да бъдат включени в процеса на обучение; да наблюдават речево поведение в определен контекст. По този начин дейностите се ориентират според заявяваните предпочитания към дадена тема – фразеологични словосъчетания, сложно съставно изречение, проблеми при цитиране, видове думи според значението им, пунктуационни грешки и манипулативни стратегии в различни по жанр текстове. Подобен подход на обучение дава възможност за отдалечаване от традиционния модел на методическо планиране на урока. Учениците развиват умение да тълкуват определено езиково явление, речево поведение или социален стереотип. Създават се условия за свободно споделяне на идеи, тъй като учениците не са включени в дисциплиниращия режим на оценяването.

Интерактивните форми на взаимодействие предполагат свобода в избора и на теми, и на типа общуване – създават се диалози, които обогатяват и ученика, и учителя. Обучението по български език чрез проект се отдалечава от стереотипите, повишава компетентностите за общуване в различни социални контексти, развиват се уменията за четене с разбиране и за създаване на писмен текст в различни жанрове. Очаква се процес на активно и самостоятелно учене, насочено към нарастване на опита на ученика. Дейностите поставят учениците в ситуации на избор – да изберат коя форма на думата е книжовна, коя – разговорна, коя лексема е уместно да се употреби

в даден текст и коя не, дали предпочетената употреба ще промени смисъла на посланието, или не, откриване на паразитни думи и др. И тогава те трябва да вземат решение според личния си опит или след прочетеното по казуса. В групата се споделят различни мнения и това води до активност на всеки ученик. Наблюдава се и смяна на ролите – ученикът организира и ръководи дейностите, а учителят е партньор в групата.

За да илюстрираме формирането на комуникативните умения чрез работа по проект, ще разгледаме типовете задачи, използвани често в обучението по български език, в което акцентът се поставя върху упражнения, проверяващи познаването на лингвистичните знания и на особеностите на медийните текстове. Целта е да се проследи как тези задачи могат да се впишат в дейности, при които се използват интерактивни методи. Такива са например задачите за анализ, за редактиране, за преобразуване на словосъчетания от медиен текст. Задачи, които имат репродуктивен характер – развиват вниманието, наблюдателността, мисленето на учениците чрез съдействие в група. В учебните програми за задължителна подготовка по български език много бегло се обръща внимание на медийните жанрове. Те са представени в малък брой учебни единици (приложение 1).

Предложената задача предполага познаване на лингвистични понятия и особеностите на медийните текстове, по-конкретно жанра интервю. За да бъде решена, трябва да се извършат поредица от дейности – разпознаване на експресивна лексика, на чуждиците, на клишетата и каква е функцията им в конкретния дискурс. Очаква се да бъдат актуализирани знания за езиковата норма. Според съвременните педагогически практики ученикът трябва да бъде „предизвикан“ в учебния процес, да бъде провокиран интересът му. При учене чрез опита учениците ще надградят знанията си по стилистика на езика чрез фокусиране на вниманието си към спецификите на медийния текст, ще изградят умение да разбират скрития смисъл на дадено послание, да бъдат взискателни към езиковия изказ.

Практиката показва следната тенденция – учениците предпочитат логически задачи, които развиват умения за концентрация, за разсъждение, за анализ, за оценка, т.е. за активна познавателна дейност и не на последно място – да се съобразяват и с начина, по който ще се представи в структурирано и композирано изложение крайното решение. Това допринася значително за обогатяване на речника на участниците в дискусиата. Има ситуации, при които при предварително зададена тема те сами създават езикови задачи и обсъждат ги с останалите членове на групата, се опитват да вникнат в същността на проблема. Така имат възможност сами да отстраняват и грешките, които нарушават кодифицираните норми.

Ролята на учителя при проектна работа в учебния час се свежда до умение му да насочи вниманието на учениците към специално очертани дейности,

които гарантират самостоятелната изява. Решението на всяка познавателна задача трябва да е резултат от целенасочено мислене по проблема. Упражненията предполагат, че знанията за езиковите и за речевите понятия стават задълбочени, осъзнати, гъвкави и оперативни. Овладените компетентности няма да се възпроизвеждат в такъв обем и такава последователност, каквато се наблюдава в учебен час, а ще се възстановява само онова, което се очаква да бъде практически значимо и целеполагащо за ученика. Обучителят е този, който трябва да подбере в оптимална степен дейностите така, че да комбинира актуалните знания на ученика, творческата му активност и степента на подготвеност за възприемане на нова информация. В етапа на обучение се поставя акцент върху развиването на различен набор от когнитивни операции – анализ, синтез, оценка, които да се адаптират безпроблемно от ученика във възможни бъдещи ситуации. Това налага при обучението чрез проект да се изисква създаване на краен продукт (текст, презентация, табло), който да отразява постиженията на ученика и на целевата група в рамките на обучителния модул.

Анализирайки медийни текстове, учениците осъзнават по-добре предназначението им, когато се дискутират в групата различни задачи, свързани и с функциите на текста – информативна, манипулативна, развлекателна и др. Отговорност на учителя е да предложи такива текстове, които да развиват не само рецептивните умения на учениците, но и техните когнитивни процеси – възприятие, мислене, памет.

Задача. Проследете спазени ли са следните принципи в предложения текст – бързо, фактологично, откровено, честно, доброжелателно. Аргументирайте отговора си. Открийте езиковите средства и обяснете какво се постига чрез употребата им (приложение 2).

За да бъде даден аргументиран отговор на задачата, учениците трябва да преценят каква е функцията на текста – само информативна или цели да формира обществена нагласа, обективно ли се назовават фактите, или има скрити смисли, да наблюдават съществуват ли емоционално натоварени изрази, какви реторични фигури се използват. Учителят ги е запознал предварително със същността на принципите бързо, фактологично, откровено, честно, доброжелателно. Очаква се учениците сами да потърсят допълнително информация за коментирания проблем и да си изградят представа за социума, към който принадлежи говорещият. А работата в час трябва да бъде съсредоточена върху езиковия изказ и върху постигането на достоверност, достъпност, безпристрастност на изказването. Анализът на откъса ще спомогне за формиране и на социокултурна компетентност.

При наблюдение и обсъждане на текста учениците разбират, че въздействието се осъществява не само със смисъла на казаното, но и с начина на изразяване, което прави изключително значим подбора на подходящи езикови

средства (фигури на речта, реторически фигури, фигури на мисълта и др.). Преподавателят предлага нови методи, похвати и средства за ангажиране на вниманието на обучаващите се, както и начини за ефективно проверяване и оценяване на техните постижения. Предимство имат тези похвати, които стимулират познавателната активност на ученика и неговата самостоятелна работа. Условие за работещия по проект учител е да бъде добре запознат със закономерностите на учебния процес, за да може компетентно и ефективно да предлага съвременни и интерактивни методи по време на заниманията. Важно е и учителят да предложи такива теми за работа, които да са близо до житейския опит на учениците.

Работата по изготвянето и реализирането на проект в учебния час е целесъобразно да отговаря на следните изисквания: езикът да бъде достъпен за ученика, като се избягва използването на специализирани термини и фрази; поощряващо и подкрепящо поведение от страна на учителя към ученика; употреба на кратки и лесно разбираеми фрази; информацията да се представи според нуждите на аудиторията; осмисляне на ролята на учителя като част от групата, а не дистанциран от процесите ръководител.

Представените варианти за проектна работа в часовете по български език са само част от множеството възможности, които преподавателят би могъл да реализира в практиката си. Важно е проектите да бъдат подчинени на потребностите на учениците. Затова е от значение заниманията да бъдат ориентирани към интересите им; учене, свързано с опит и действие; връзка с актуален социален опит; да е налице краен продукт, който да позволява откриване на нещо непознато, като се използва комуникативната роля на езика. По-долу представяме примерна тема **за работа по проект върху учебното съдържание по български език в VII клас.**

Целта на обучението е да се обогатява езиковата култура на ученика, чрез която се разширяват уменията за успешно речево общуване, за изказ – богат, точен и правилен, съобразен с различните условия на общуване, за добра писмена култура.

ТЕМА 1: Манипулативни езикови стратегии в медийните текстове (по тема: Текстът в сферата на масовата комуникация от учебното съдържание по български език за VII клас).

Целта на учителя е да се опита да провокира у учениците създаване на умения за успешно общуване с помощта на езика. В този контекст част от дейностите са свързани с наблюдаване на допускани в медиите грешки от езиково естество. Затова е необходимо да се осмислят целите и функциите на общуването в медийната сфера. Предполага се, че в учебните часове по български език от задължителната подготовка е въведена теоретична информация за медийните жанрове, техните особености; начините, по които трябва да се разпознават.

Реализирането на целите изисква работа върху конкретни ситуации чрез наблюдение и анализ на лексиката, която се използва в различни текстове в списания, вестници, телевизия, интернет. Очаква се за учениците да представлява интерес наблюдаването на изказванията на политици, на телевизионни водещи, на водещи фигури в бизнес средите и др. Като откриват неточности в езиковите употреби в различни устни и писмени текстове от интервюта, статии, реклами, репортажи и др. в специфични социални контексти, обучаваните осмислят актуални съвременни проблеми. Така се повлиява не само върху езиковата им култура, но и се развиват социалната и гражданската компетентност.

Овладеват се умения за анализ на конкретни ситуации на общуване, за коментар на конкретни факти в наблюдаваните текстове, за търсене на решения в проблемни ситуации. Очаква се да се осъществи пренос на знанията и уменията към конкретни житейски практики, в които да се появи стремеж към адекватно използване на езикови средства – думи, изрази, термини, характерни за медиите.

Изследователската работа на учениците може да бъде колективна, но по-уместно е те да бъдат разделени на групи и всяка от тях да работи по предварително поставена от учителя задача (с ясно регламентирано време за изпълнение). Обобщаването на наблюденията и изводите, до които са достигнали участниците в групата, се представят чрез презентации, чрез постери и др. визуални средства. Като част от дейностите се предвижда работа на терен – посещение на рекламни агенции, вземане на интервю, създаване на репортаж. Това спомага за вземане на решение за бъдеща тяхна професионална реализация. Когато се изправят пред реални житейски ситуации, се очаква учениците по-убедително да осъзнаят ролята на словото в живота, какво е авторско право, цензура и т.н.

Целенасочената дейност по конкретната тема е подходяща за ученици, които имат желание да подобряват своята комуникативна компетентност, знания за езика и умения за живот.

Приложение 1

Задача. Посочете примери от текста, при които наблюдавате нарушаване на лексикалната норма. Помислете как бихте заменили разговорните лексеми, повторенията, чуждиците. Какво „печели“ и какво „губи“ текстът с употребата им?

– **Какво е мнението ти за социалните мрежи?**

– Аз ползвам само фейсбук. И то започнах, защото ми бяха казали за него. Но е нормално – преди някой да ти покаже, да ти отвори очите по дадена тема, ти си сляп. Показаха ми, стана ми интересно и започнах да го ползвам. Ама нали природата на хората е такава – някои веднага почнаха: „Ама как той ще ползва това“. Или пък „пак го ползва“ и „пак го ползва“. Ами нормално, аз

съм нормален човек – светът се развива, развивам се и аз. Ползвам фейсбук, сега разсъждавам дали не трябва да се включа и в другите социални канали – инстаграм, туитър, снапчат. Но в момента съм си доволен от фейсбук. Аз не съм и толкова активен. Има хора, които живеят там. Но генерално живеем в такъв свят. Такава ни е културата вече.

– Четеш ли коментарите под статусите си, имат ли те някакво влияние върху теб?

– В интерес на истината – не много. Някой път, като ми стане любопитно, хвърлям един поглед, за да се посмея малко, или пък да видя нещо интересно – някой може пък да е казал и нещо правилно и полезно....“

(Откритото интервю на Димитър Бербатов – <http://sporta.bg>)

Приложение 2

Обама с пламенна реч за Хилари Клинтън

Президентът на САЩ твърдо я подкрепя за свой наследник в Белия дом

„Аз съм тук днес, защото вярвам в Хилари Клинтън и искам вие да помогнете тя да бъде избрана за следващия президент на Съединените американски щати“, заяви Обама в град Шарлот, Северна Каролина, където участва за първи път в предизборна проява на бившия си държавен секретар.

„Готов съм да предам щафетата“, изтъкна президентът на митинг на привържениците на Клинтън в щата, където през следващите месеци се очаква ожесточена борба с кандидата на републиканците – милиардера Доналд Тръмп. Обама посочи, че никога не е имало по-компетентен мъж или жена от Клинтън за президентския пост, предаде Асошиейтед прес, цитирана от БТА. Той сподели как е водил дебати с бившата първа дама през 2008 г., когато двамата се бориха за номинацията на демократите за президентския пост. „Тя знаеше всичко, което става (в страната), всяко събитие, всяка подробност“, каза Обама. По думите му Клинтън е била „забележителен държавен секретар“.

Хилари Клинтън пристигна в Шарлот заедно с Обама на борда на президентския самолет „Еър форс уан“, после двамата отидоха на митинга в бронираната лимузина на Обама, известна като „Звюра“.

Президентът първоначално планираше да вземе участие в предизборен митинг на Клинтън през юни, но бе принуден да отложи пътуването поради терористичното нападение в Орландо, Флорида, където американец от афганистански произход уби 49 души в гей клуб. Щатът Северна Каролина е сред т.нар. колебаещи се щати, в които позициите на демократите и републиканците са почти изравнени и се води напрегната борба за гласовете на неопределилите се избиратели.

(източник: <http://www.blitz.bg/>)

NOTES / БЕЛЕЖКИ

1. Кашлев, С. С. (2004), Интерактивни методи обучения педагогике., с. 36.
2. Десев, Л. (1999) Речник по психология, с.200.
3. Герганов, Е. Класически и съвременни форми и методи на обучение, <http://www.nbu.bg>, последно влизане на 28.08.2016г.
4. Вълчев, Р. Интерактивни методи и групово обучение в межкултурното образование. С., Център „Отворено образование“, с.7.
5. В. Гюрова и кол. (2006) Приключението учебен процес, с.177.
6. Кларин, М., (1995) Иновации в мировой педагогике. Рига, с. 47 – 48.
7. Кларин, М., (1995) Иновации в мировой педагогике. Рига, с. 47 – 48.
8. Кръстанова, Конструктивистката парадигма в обучението по български език. www.liternet.bg Български език и литература (електронна версия), 2007, № 1, последно влизане 26.07.2016г. © Електронно списание LiterNet, 19.05.2007, № 5 (90)).
9. Програма (2015). Учебна програма по български език и литература, компонент български език за V клас (Общообразователна подготовка), Приложение 8 към т.8
10. Умение за четене с разбиране на текст, за писане и за правилна употреба на езика в конкретен контекст (свързва се с компетентностите, които се очаква да притежават учениците в края на IV клас).
11. Умение за откриване, подбиране, извличане, анализиране и синтезиране на информация от различни източници и за използването ѝ за постигане на дадена цел както в обучението по всички учебни предмети, така и в различни житейски ситуации (свързва се с компетентностите, които се очаква да притежават учениците в края на основното си образование).
12. Компетентност за създаване, разбиране, тълкуване и критическа оценка на писмена информация (свързва се с компетентности, които се очаква да развият и демонстрират лицата в рамките на обучението си за придобиване на средно образование и на по-висока образователна степен).
13. Наредба №6/ 11.08.2016г. за усвояване на българския книжовен език, публикувана на страниците на МОН.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Valchev, R. *Interaktivni metodi i grupova rabota v mezhdukulturnoto obrazovanie*. Sofia: Tsentar „Otvoreno obrazovanie“. [Вълчев, Р. *Интерактивни методи и групово обучение в межкултурното образование*. София: Център „Отворено образование“].
- Gerganov, E. *Klasicheski i savremenni formi i metodi na obuchenie*, <http://www.nbu.bg>, posledno vliane na 28.08.2016 g. [Герганов, Е. *Класически и съвременни форми и методи на обучение*. <http://www.nbu.bg>, последно влизане на 28.08.2016 г.].

- Gyurova, V. i kol. (2006). *Priklyuchenieto ucheben protses*. [Гюрова, В. и кол. (2006) *Приключението учебен процес*].
- Desev, L. (1999). *Rechnik po psihologiya*. [Десев, Л. (1999). *Речник по психология*].
- Kashlev, S. S. (2004). *Interaktivnaye metoday obucheniya pedagogike*. [Кашлев, С. С. (2004). *Интерактивныe методы обучения педагогике*].
- Klarin, M. (1995). *Inovatsii v mirovoy pedagogike*. Riga. [Кларин, М. (1995) *Иновации в мировой педагогике*. Рига].
- Krastanova, V. (2007) Konstruktivistkata paradigma v obucheniето po balgarski ezik. – *Balgarski ezik i literatura (elektronna versiya)*, № 1, posledno vlizane 26.07.2016g.© Elektronno spisanie LiterNet, 19.05.2007, № 5 (90). [Кръстанова, В. (2007) Конструктивистката парадигма в обучението по български език. *Български език и литература (електронна версия)*, № 1, последно влизане 26.07.2016 г.© Електронно списание LiterNet, 19.05.2007, № 5 (90)].
- Naredba №6 / 11.08.2016 g. za usvoyavane na balgarskiya knizhoven ezik, publikovana na stranitsite na MON. [Наредба №6 / 11.08.2016 г. за усвояване на българския книжовен език – МОН].
- Programa (2015). *Uchebna programa po balgarski ezik i literatura, komponent balgarski ezik za V klas (Obshtoobrazovatelna podgotovka)*, Prilozhenie 8 kam t. 8 [Програма (2015). *Учебна програма по български език и литература, компонент български език за V клас (Общобразователна подготовка)*, Приложение 8 към т. 8].

DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE THROUGH INTERACTIVE METHODS IN BULGARIAN LANGUAGE TEACHING IN 5.-7. GRADE (FUNCTION OF TEAMWORK)

Abstract. The text examines the concept of interactive methods linking them in the context of education in Bulgarian language and literature at the lower secondary level (V - VII grade). The suggested working models show how effective is the interaction between the participants in educational communication, which apply different pedagogical practices.

✉ **Ms. Desislava Neykova, PhD student**
Sofia University „St. Kliment Ohridski“
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
1504 Sofia, Bulgaria
E-mail: d_p_neikova@abv.bg